

◆◆◆ KOVÁCS ZOLTÁN

*„De Maria numquam satis”**Néhány szó a helyes Mária-tiszteletről*

BEVEZETÉS

„*De Maria numquam satis*” – „Máriáról sohasem elég”.¹ Ez a mondás Grignon de Montfort Szent Lajostól (1673–1716) származik, aki *A tökéletes Mária-tisztelet* című művében (1712) az Isten Anyjáról és az ő helyes tiszteletéről szólva, bizonyos értelemben „korai előfutára” lett a II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) Máriáról szóló tanításának (ld. *Lumen gentium*² VIII. fejezete) – lényegében megelőzte saját korát. Nem mindegy azonban, hogyan állunk a Szűzanya tiszteletének kérdéséhez, mennyire tudjuk azt kiegyensúlyozottan kezelni az Egyház kultuszában.³

A Mária-kultusz a katolikus hit szerves része,⁴ melynek során a hívők Máriát az Isten Anyjának kijáró tisztelettel illetik. Ez a tisztelet nem Mária személyében találja végső célját és értelmét, hanem Krisztusból veszi kezdetét és végső soron őrá irányul, Mária által. A kultusz célja Isten megdicsőítése, mely a hívők megszentelődését is magával vonja.⁵ Mária tisztelete az Egyházban nem marad a rideg tiszteletadás szintjén, hanem a hívek gyermeki szeretettel fordulnak Isten Anyjához, aki édesanyjai szeretettel figyel az Egyházra és segíti annak tagjait az üdvösség elérésében (vö. *Marialis cultus* apostoli buzdítás,⁶ *Bevezetés*).

¹ GRIGNON DE MONTFORT, L., *Trattato della vera devozione a Maria Santissima* (Roma 1943), Bevezetés. Magyarul: *A tökéletes Mária-tisztelet* (ford. Csávossy Elemér; 1929, 2007).

² II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció (továbbiakban: LG), in AAS 57 (1965) 5-67.

³ A II. Vatikáni Zsinat „a hittudósokat és az isteni Ige hirdetőit pedig nyomtatékosan buzdítja, hogy gondosan tartózkodjanak minden hamis túlzástól, de az indokolatlan szűkkeblűségtől is az Isten-szülő páratlan méltóságának szemléltetésében” (LG 67).

⁴ „Mária ugyanis oly benső helyet foglal el az üdvösség történetében, hogy a hit legfőbb titkait egyesíti és tükrözi magában” (LG 65).

⁵ A vallási kultuszt a zsinat előtt sokan úgy értelmezték, hogy az valamely feljebbvaló, szent sze-

A HELYES MÁRIA-TISZTELET ALAPVETŐ VONÁSAI

A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint „Máriát, akit az isteni kegyelem a Fiú után az angyalok és emberek fölé magasztalt, mint Isten szentséges anyját, mivel részese volt Krisztus misztériumainak, méltán tiszteli az Egyház különleges tisztelettel” (LG 66). Míg az imádat (*latría*) egyedül Istent illeti meg, a szenteket pedig a nekik kijáró tisztelet (*dulia*) övezi, addig Isten Anyjának megkülönböztetett tisztelet (*hyperdulia*) jár, éppen az üdvösség művében betöltött szerepe miatt (vö. uo).

A Szűzanya tisztelete nem pusztán érzelmi motivációkból fakad, hanem Krisztus misztériumának elfogadásából és ünnepléséből, elismerve Mária szerepét az üdvösség művében. Ha Máriát csak önmagáért, önmaga miatt csodáljuk és tiszteljük, az elterelheti a figyelmet a Szentháromságról és az üdvtörténetről, szélsőséges esetekben könnyen „bálvánnyá teszi” Isten Anyját, így a kultusz eltorzul, és végső soron értelmét is vesztheti.

Vegyük sorra a Szűzanya helyes tiszteletének legfontosabb ismérveit!⁷

Krisztocentrikus kultusz. A helyes Mária-tisztelet mindenekelőtt Krisztus-központú (vö. MC 25). Máriát mint az örökké szűz Istenszülőt nem önmagáért tiszteljük, hanem Krisztus miatt: a Megváltónak az üdvösség művében betöltött szerepe okán, melyben kulcsfontosságú szerep jutott az ő Anyjának is. Mária készséggel együttműködött Isten akaratával: engedelmesen fogadta, hogy a Szentlélek által az Atya örök Igéje megfogadjon méhében (vö. Lk 1,38), világra szülte az emberré lett Fiúistent, gondját viselte, felnevelte, és társa, segítője volt az emberek üdvösségéért végzett küldetésének teljesítése közben is. A kereszt alatt állva lett igazán az Egyház Anyjává, amikor a haladokló Üdvözítő Jánost őrá, őt pedig János gondjaira bízta (vö. Jn 19,25-27). Majd a Szentlélek eljövetelekor az apostolokkal együtt imádkozott (vö. Ap-Csel 1,14), és a mennyei dicsőségben most is közbenjár értünk, mint a megdicsőült Egyház legkiválóbb tagja.

---

mély vagy szent tárgy iránti tisztelet, mely annak valamiféle kiválósága vagy felsőbbrendűsége miatt kijár, vö. CIAPPI, L., *Fondamenti e principi del culto di Maria* in *Enciclopedia Mariana „Theotókos”* (Genova-Milano 1954) 379. Ez a megközelítés a XX. század második felére átalakult, hiszen a keresztény hívő kultusznak nem az a lényege, hogy ki a nagyobb és a kisebb, sem az, hogy ki kinek érzi magát alávetve, hanem hogy milyen mértékben és milyen formában tisztelünk valakit Krisztus érdemeire való tekintettel, melyek az ő életének érdemszerző cselekedeteiben és erényeiben nyilvánultak meg. A *Katolikus Egyház Katekizmusának* (1992) 2011. pontja szerint „Krisztus bennünk élő szeretete minden érdemünk forrása Isten előtt. A kegyelem, mely tevékeny szeretettel egyesít Krisztussal, biztosítja cselekedeteink természetfölötti jellegét és abból következően érdemét Isten és az emberek előtt. A szentek mindig világosan tudták, hogy

Mária kapcsolata a Szentháromság személyeivel. Isten Anyjának tisztelete akkor lesz igazán kiegyensúlyozott, ha a Szentháromság személyeivel fennálló kapcsolatát helyesen szemléljük. Az Atyára vonatkozóan szokás Máriát az Úr *szolgálóleányának* nevezni (vö. Lk 1,38). A Fiúval fennálló kapcsolata a megtestesülés és az istenanyaság révén a legnyilvánvalóbb, hiszen anyja, az üdvösség művében *társa, tanítója*, de *tanítványa* is Krisztusnak (vö. LG 61). A Szentlélek vonatkozásában pedig az ő *templomának, jegyesének, szentélyének* szoktuk hívni a Szűzanyát.⁸

Egyházi és egyház-központú tisztelet. A helyes Mária-tisztelet továbbá nemcsak Krisztus-központú, hanem Egyház-központú is. Krisztus, az Örök Főpap misztikus teste, az Egyház által mutatja be a legtokéletesebb áldozatot az Atyának a Szentlélekben. A Mária-tisztelet ebbe az egyetlen kultuszba kapcsolódik be, annak végzését segíti és az egész Egyház számára kegyelem forrása. „A Szűzanya mindig jelen van Isten népének a hit világosságához vezető útján”,⁹ anyai szeretettel és gonddal kíséri annak minden tagját, így az Egyház is gyermeki bizalommal tekinthet rá.

Mária *ősmintája* az Egyháznak,¹⁰ hiszen annak előképe, „a hit, a szeretet és a Krisztussal való tökéletes egység rendjében” (LG 63). A szüzesség, az anyaság és a jegyesség nemcsak Mária jellemzői. Az Egyház is *szűz*, mert Istennek szentelt és legbelül tiszta. *Anyja*, mert a Szentlélek által új tagoknak ad életet a keresztségben. *Jegyves*, mert már Krisztusé, de még nem élvez teljesen a beteljesülés boldogságát, amelyre azonban hivatott. A helyes Mária-tisztelet tehát elválaszthatatlan az Egyház szeretetétől és misztériumának helyes szemelésétől (vö. MC 26; LG 63-64).

Az inkulturáció kérdése. A Mária-tisztelet a gyakorlatban is megnyilvánul a különböző népek, nyelvek, kultúrák sajátos kifejezőeszközei által. A hittartalom és a keresztény kultusz az emberi kultúra eszközei által jelenik meg az emberek, hívők életében, vallási gyakorlatában.¹¹ Isten népétől nem lehet elvárni, hogy csak a teológia pontos terminusai szerint, a liturgikus formulákat és megfogalmazásokat akkurátus módon követve fejezze ki Mária-tiszteletét.

minden érdemük tiszta kegyelem volt.”

⁶ A Mária-kultusz számunkra mérvadó tanítóhivatali irányelveit a *Marialis Cultus* kezdetű apostoli buzdítás (továbbiakban: MC) tartalmazza: VI. PÁL, *Marialis Cultus* apostoli buzdítás, in AAS 66 (1974) 113-168.

⁷ Ezen kritériumokat elsősorban a *Marialis cultus* apostoli buzdításból, illetve Ignacio M. Calabuig (1931–2005) szervita professzornak a 7. Nemzetközi Mariológiai Szimpóziumon előadott relációjából merítettük. CALABUIG, I., *Il culto alla Beata Vergine: Fondamenti teologici e collocazione nell'ambito del culto cristiano* in *Atti del 7° Simposio Internazionale Mariologico (Roma, 21-22-23 giugno 1988). Aspetti della presenza di Maria nella Chiesa in cammino verso il duemila* (Roma-Bologna 1989) 185-313.

A nép hite igazán „megélt” hitté akkor válik, ha azt nemcsak megvallja és a liturgiában ünnepli, hanem saját és közösségi életébe integrálja. Ebben a folyamatban elkerülhetetlen, hogy a saját mentalitásbeli sémák alapján fejlődjön ki a „megélt hit”, különösen a népi jámborság megnyilvánulásai által.

A Mária-tisztelet akkor marad a helyes úton, ha a Tanítóhivatal állandóan örökdió fölötté (vö. MC 38). Ha belevegyülnek mitikus, babonás, félelemkeltő, túlságosan földhözragadt, csodahajhászó, hitünk tanításától eltérő, túlságosan szubjektív elemek, akkor azoktól még idejében meg kell tisztítani a kultuszt.¹²

Húsvét misztériumának központi jellege. A Mária-tisztelet megnyilvánulásai akkor maradnak a helyes úton, ha Húsvét titkára mutatnak. A túlságosan evilági célokra kiélezett, vagy éppen reményvesztett, kesergésekkel teli imádságok „rövidlátó” módon csak a múltó érzelmekre hatnak és jelenkori problémákra vagy személyes körülményekre alapoznak,¹³ ezért könnyen elfordítják az imádkozó hívő figyelmét Krisztustól és az ő misztériumától. A Szűzanya osztozása Fiának üdvösséget hozó szenvedéséből (vö. Jn 19,25-27) az üdv-történet fontos eseménye, de Mária nemcsak e tapasztalatnak részese, hanem Krisztus húsvéti győzelmének, dicsőségének is, mely leginkább földi élete utáni testestül-lelkestül való megdicsőülésében mutatkozik meg. Akkor van a Mária-kultusznak vitalitása, ha a feltámadt Üdvözítőre és az ő húsvéti győzelmére segít emelni tekintetünket, ha a hit és a szeretet mellett a reményt is táplálja.¹⁴

Spirituális dimenzió és közbenjárás. A helyes Mária-kultusz továbbá nem „adok-kapok” viszonyban működik, hanem a keresztény lelkeségben kap helyet: végső soron Istenre irányul, akit „Lélekben és igazságban” (vö. Jn 4,24) imádunk. Szabályozottnak kell lennie a Tanítóhivatal részéről, de ez még megenged egyfajta, jó értelemben vett belső szabadságot. A szabályozás nem veszi el a kultusz szabadságát, hanem még inkább kiteljesíti azt, épp azáltal, hogy helyes irányt mutat neki és megóvja a szabadosságtól. A helyes Mária-kultusz – a Szűzanya általunk is ismert lelkületéhez hasonlóan – eu-

⁸ Különösen fontos, hogy a helyes egyensúly megtartása érdekében nem szabad Máriát a Szentlélek helyében és funkciójában szemlélni, hiszen épp a Szentlélek tette lehetővé Mária életében mindazt, amiért tisztelettel fordulunk felé (vö. MC 26-27).

⁹ II. JÁNOS PÁL, *Redemptoris Mater* enciklika, in AAS 79 (1987) 361-433, n.35.

¹⁰ Vö. AMBRUS, *Expositio in Le 2,7*, in MIGNE, J. P. (ed.), *Patrologia Latina* 15 (1896) coll. 1635-1636.

¹¹ Vö. DE FIORES, S., *Maria. Nuovissimo Dizionario* Vol. 1 (Bologna 2006) 190-191.

¹² Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *A népi jámborság és liturgia direktóriuma* (Róma 2002. május 13.) n. 237.

¹³ A helyes Mária-kultusz nem szubjektív, nem zárkózott, nem infantilis, nem az emberi psziché

charisztikus, azaz hálaadó jellegű,¹⁵ mert valamilyen formában kifejezésre jut benne Isten személyes és egyetemes ajándékainak értékelése.

Mária tiszteletében elsődleges szerep jut az imádságnak.¹⁶ Nemcsak a magánimádság csendjében végzett őszinte megnyilvánulásokra gondolunk itt, hanem az Egyház által jóváhagyott és hosszú évszázadok alatt kedveltté vált imaformákra is. Ilyen például a rózsafüzér, mely kiemelkedően Krisztusközpontú imádság,¹⁷ hiszen Máriával elmélkedjük végig Krisztus megtestesülésének, istenemberi életének, megváltó halálának, valamint feltámadásának és megdicsőülésének legfontosabb állomásait, vonásait. Kedvelt imaforma még a lorettói litánia, melynek invokációi nemcsak és nem elsősorban Máriát dicsérik, hanem Krisztus érdemeire való tekintettel csodáljuk meg általuk Mária személyében Isten nagy művét. Különösen szokás ezt a litániát május hónapban imádkozni.¹⁸ Az Úrangyala a megtestesülés titkában segít elmélyülni.¹⁹

Az Egyház kultusza sohasem egyirányú, hanem a kegyelem rendjében mindig visszairányul annak végzőire is.²⁰ Máriára irányuló tiszteletünk, akárcsak „visszafelé” az ő mennyei közbenjárása is, a *Communio Sanctorum* teljes egészére kihat: az Egyház Krisztus érdemeiért és Krisztusban tiszteli Máriát, a mennyei dicsőség részesét, az Egyház pedig ezáltal is kegyelmet nyer Istentől, mely különösen fontos a zárandók és a tisztuló Egyház tagjainak a mennyei dicsőség eléréséhez.

Exemplar virtutum. Mária tiszteletének nem kizárólagos, de jelentős alapja még erényeinek példája, mely a protestáns testvéreinkkel folytatott párbeszédben is közös pont lehet. Személyében visszatükröződnek mindazok az erények, melyekre nekünk is szükségünk van az Isten Országá felé vezető úton. A hit, a remény és a szeretet isteni erényein kívül gondoljunk itt leginkább az alázatra, az Isten akaratának keresésére, a tisztaságra, a bölcsességre és az állhatatosságra (vö. LG 65). Mária életszentségében Isten irgalmas szeretetét csodálhatjuk meg, aki őt egyszerű emberi és női mivoltában páratlan módon szentté tette, életének első pillanatától, azaz szeplőtelen fogantatásá-

---

terheinek és sajátosságainak pusztá kivetítése Isten Anyjának alakjára, elszakítva őt Krisztus misztériumától. Ha a Szűzanyát „felnőtt módon” szólítjuk meg, nem alakulnak ki helytelen, gyermeteg függések iránta, melyek könnyen istenítéséhez vezethetnek, elfelejtve, hogy a világ Üdvözítője Krisztus. Vö. PINKUS, L., *Psicologia* in DE FIORES S. – MEO S. (ed.), *Nuovo Dizionario di Mariologia* (Cinisello Balsamo 1986) 1067. Némelyek hajlamosak a kultusz során Mária személyét egy szintre helyezni vagy éppen még fölébe is emelni Istennek, kiragadva őt az üdvösségtörténet kontextusából.

¹⁴ Vö. CALABUIG 268.

¹⁵ Mária hálaadó lelkületét hálaénekében, a *Magnificat*ban is megcsodálhatjuk. Vö. VALENTINI, A., *Lc 1, 39-45: Primi indizi di venerazione della Madre del Signore*, in *Marianum* LVIII (1996) 329-352.

tól kezdve,²¹ és vezette teljességre a mennyei dicsőségben. Ez a szentség tündöklék Mária személyében büntelenül, egészen szentül megélt földi élete során, és ragyog a mennyben testben-lélekben megdicsőülten „a biztos remény és a vigasztalás jeleként Isten zarándok népe számára” (LG 68).

ÖSSZEGZÉS

Aki hajlamos Máriának csak a kegyelmi kiváltságait előtérbe helyezni, figyelmen kívül hagyva egyszerű emberi mivoltát, az könnyen mítoszokat sző az Istenszülő alakja köré. Aki viszont túlhangsúlyozza Mária szerepét az üdvtörténetben, hamar isteni szintre emeli őt. Kiemelt tisztelet illeti meg a Szűzanyát mint Krisztus Édesanyját, de nem szabad, hogy ez a tisztelet imádatá váljon. A kiegyensúlyozatlan Mária-tisztelet, mely úgy emeli ki Mária Istentől kapott kegyelmeit, hogy közben megfélekedzik egyszerű emberi vonásairól, könnyen el is távolítja az egyszerű emberek szívét az Isten Anyjától. Noha a Názáreti Szűz kegyelmekben részesült már fogantatása pillanatától kezdve, szabad szívvel döntött úgy, hogy az emberiség üdvösségéért együttműködik a Mennyei Atyával. A kegyelmi adományok nem vették el szabadságát, hanem kiteljesítették azt. Mária egyszerű emberségét Isten kegyelme páratlan módon megszentelte, és így lett nemcsak Istenszülővé, hanem számunkra is követhető és követendő példává.

A helyes Mária-tisztelet végső soron nem magának a Szűzanyának, hanem Fiának, Krisztusnak a helyes ismeretére vezet minket. Valójában a Mária-kultusz végső célja a Szentháromság személyeinek megdicsőítése, melyet maga az Isten Anyja sem gondol másképp. Tegyük magunkévá a Zsinat buzdítását: „Minden Krisztus-hívő állandóan könyörögjön Isten és az emberek Anyjához, hogy ő, aki már a kezdetnél is támogatta imájával az Egyházat, most a mennyben a szentek és az angyalok fölé fölmagasztalva mindaddig legyen szószólónk Fiánál, (...) amíg a világ népei össze nem gyűlnek az

¹⁶ Az imádság Isten titkaira irányítja az imádkozó (Egyház) figyelmét. Lásd az ősi elvet: *Lex orandi – Lex credendi* („Az imádság szabálya a hitnek szabálya”). AQUITANIAI PROSPERUS írja *Indiculus* című művében (V. század): „quae ab apostolis tradita in toto mundo atque in omni Ecclesia catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi” (vö. DENZINGER, H. – HÜNERMANN, P. (ed.), *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, n. 246).

¹⁷ Vö. II. JÁNOS PÁL, *Rosarium Virginis Mariae* apostoli levél, in AAS 95 (2003) 8-36, n. 1.

¹⁸ A Tanítóhivatal irányelvei szerint a májusi máriás népi vallásosság és a liturgia (mely májusban nagyrészt Húsvét titkát tárja elénk) szépen összehangolható, nem kell egymással szembefordítani

Isten egyetlen népében a szent és oszthatatlan Háromság dicsőségére” (LG 69).

---

azokat (vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *A népi jámborság és liturgia direktóriuma*, n. 191).

¹⁹ Az Úrangyalának és a rózsafüzérnek a Mária-tiszteletben betöltött szerepéről a *Marialis cultus* apostoli buzdítás is ír a 41-55. pontokban.

²⁰ Vö. Lk 1,44: „Lásd, mihelyt meghallottam köszöntésed szavát, az örömtől megmozdult méhemből a gyermek” – mondja Erzsébet, amikor Mária köszöntésének „kegyelmi hatását” érzi a méhében hordozott Keresztelő János „ujjongásakor”. Vö. SERRA, A., *Madre di Dio*, in *Nuovo Dizionario di Mariologia* 727-729.

²¹ PERRELLA, S. M., *La Madre di Gesù nella coscienza ecclesiale contemporanea*, *Saggi di teologia* (Città del Vaticano 2005) 526.

Kempis Tamás ISTEN FELÉ

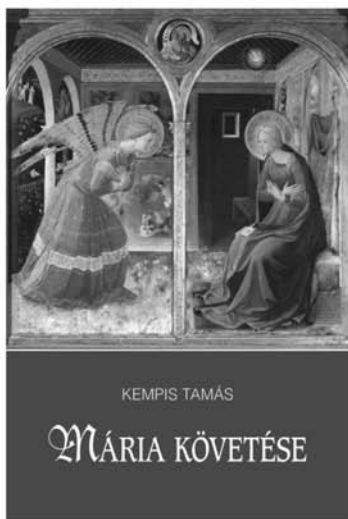
Napi használatra szánt elmélkedési anyag; a lelki épülést segítő rövid mondások füzére, egy-egy bibliai idézet köré csoportosítva. Egyszerűen megragadható mondatokban fejti ki mondandóját, hogy a bonyolult fogalmazás ne zavarja a megértést, inkább a rövid gondolatok, bölcs mondások közvetlen ereje hasson.

80 oldal, puhafedeles. Ára: 600 Ft

Kempis Tamás MÁRIA KÖVETÉSE

Kempis műveinek vissza-visszatérő eleme az istenanya iránti szeretet; számára Mária állandó példakép, és a legjobb segítség az eredményes Krisztus-követéshez. A kötetben közölt elmélkedések, imádságok, homíliák, himnuszok – Kempis összes műveiből való részletek – nem spekulatív teológiai érdeklődést akarnak kielégíteni, hanem gyakorlati segítséget nyújtanak a lelki élet kiteljesedéséhez.

232 oldal, puhafedeles. Ára: 1400 Ft

.....

RENDELÉS:

Szent István Társulat Vevőszolgálati Iroda
1364 Budapest, Pf. 277.

TELEFON: 318-6957 • FAX: 317-0974

www.szitkonyvek.hu